

В. С. ТЕРСЬКИЙ

НОВІ МАТЕРІАЛИ ДО АРХЕОЛОГІЧНОЇ КАРТИ ВОЛИНИ

У 1960—1961 рр. Львівським державним історичним музеєм були проведені археологічні розвідки на Волині вздовж лівого берега р. Усті (лівої притоки Горині) від м. Ровно до гирла річки та в околицях с. Липа, Дубнівського району, Ровенської області¹.

Під час обстеження вказаної території в ряді пунктів виявлено археологічні матеріали різних епох. Метою цієї статті є публікація матеріалів древньоруського часу з пунктів, про які немає відомостей в археологічній літературі².

1. Село Грабів, Клеванського району, Ровенської області. В урочищі Звіринець, розташованому в північно-західній частині села, на площі понад 100 м² виявлено уламки гончарної кераміки древньоруського часу, виготовленої із відмуденої глини з домішкою дрібного піску (рис. 1, 7, 8, 10). Посудини міцного випалу, поверхня сіро-коричневого кольору, заглажена. Вінця горщиків злегка відхилені назовні, тригранно-формовані (рис. 1, 7). Аналогічні посудини були виявлені на Пліснеському городищі і датуються XI ст.³ На одному з денць горщика було клеймо в формі хреста, вписаного в коло. Горщики з подібними клеймами виявлені в Галичі⁴, Пліснеську⁵ та на Замковій горі у Львові⁶.

2. Село Золотіїв, Клеванського району, Ровенської області. На лівому березі р. Усті (перша надзаплавна тераса) на відстані 100 м від села, на городках колгоспників, за 30 м від ріки на невеликій площі виявлено 6 уламків посудин древньоруського часу, котрі належали гончарним опуклобоким горщикам, виготовленим з добре відмуденої глини зі значною домішкою дрібного піску і дуже міцного випалу. Привертає увагу уламок вінець, круто відігнутих назовні, з заокругленим до середини краєм (рис. 1, 6). Денця посудин рівні і плоскі. Одне з них має клеймо у вигляді зірки, вписаної в коло (рис. 1, 9). Бік одного горщика орнаментований заглибленими паралельними лініями. Аналогічний посуд виявлено на Пліснеському городищі. Датуються він XII—XIII ст.⁷.

3. Село Липа, Дубнівського району, Ровенської області. Крім

¹ Розвідки проводились за участю автора у травні 1960 і вересні 1961 рр. під керівництвом зав. відділом Львівського історичного музею В. П. Савича.

² Всі дані про древньоруські археологічні пам'ятки західних областей УРСР зібрані у праці: О. О. Ратич, Древньоруські археологічні пам'ятки на території західних областей УРСР, К., 1957, стор. 32—43.

³ М. П. Кучера, Древній Пліснеськ, АП, т. XII, К., 1962, стор. 47, рис. 19, 8.

⁴ О. О. Ратич, Древньоруські археологічні пам'ятки на території західних областей УРСР, стор. 86, табл. IV.

⁵ Там же, табл. IV, 3.

⁶ О. О. Ратич, Древньоруські матеріали з розкопок 1955—1956 рр. на Замковій горі у Львові, МДАПВ, вип. 3, К., 1961, стор. 118, рис. 13.

⁷ М. П. Кучера, вказ. праця, стор. 46, рис. 19, 1.

відомих в археологічній літературі древньоруських пам'яток, розташованих в урочищах Вітровщина і Забережжя⁸, в околиці села виявлено два нові пункти з древньоруським матеріалом — в урочищах Глинисько і Церковне.

Ур. Глинисько розташоване на низькій надзаплавній терасі в невеликій котловині на південь від села, біля польової дороги. Під час розшуків стоянок палеолітичного часу⁹ тут було закладено шурф 2×2 м. В шарі сірого ґрунту на глибині 35 см від сучасної поверхні виявлено два уламки вінець горщиків древньоруського часу поганої збереже-

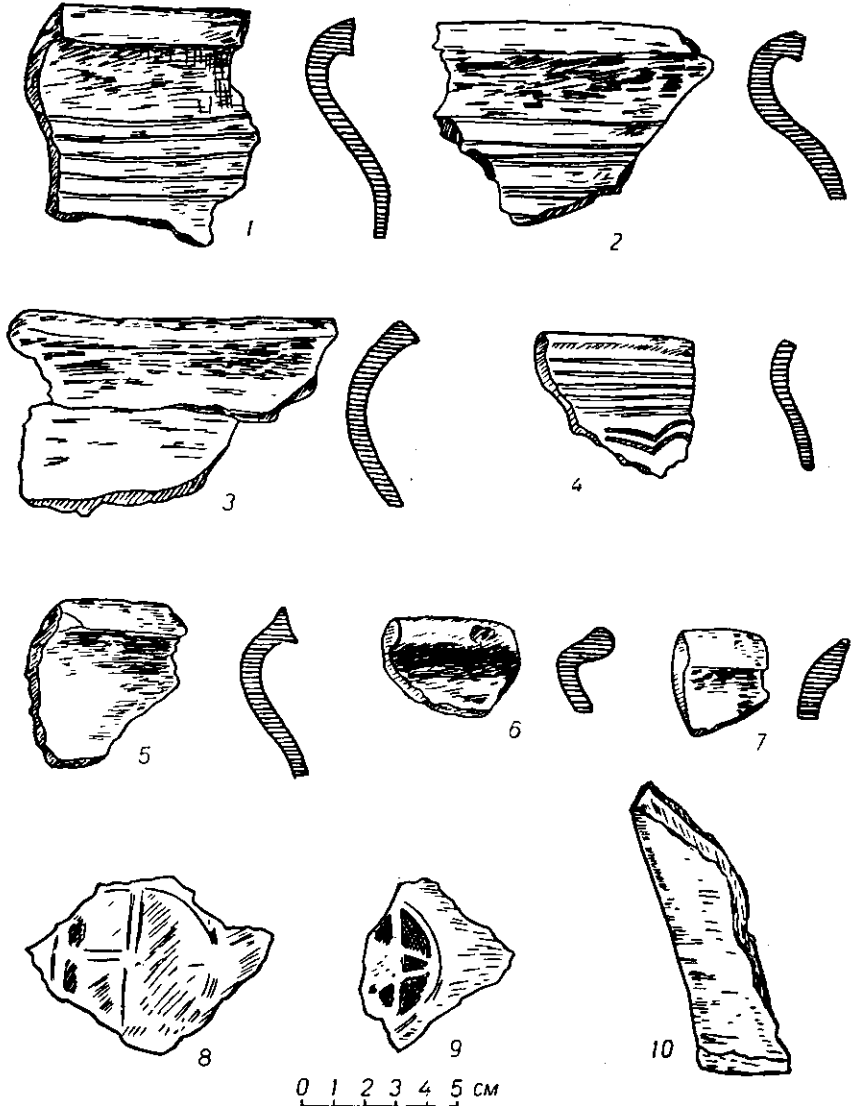

Рис. 1. Кераміка.

1, 2, 5 — с. Липа, ур. Церковне; 3, 4 — с. Липа, ур. Глинисько; 6, 9 — с. Золотіїв; 7, 8, 10 — с. Грабів.

ності. Перший з них належав гончарному опуклобокому горщику з широкою шийкою і плавно відігнутими назовні вінцями з косо зрізаним

⁸ О. О. Ратич, Древньоруські археологічні пам'ятки на території західних областей УРСР, стор. 39.

⁹ В. П. Савич, Багатошарова палеолітична стоянка Липа VI, МДАПВ, вип. 4, К., 1962, стор. 19—27.

краєм. Горщик був виготовлений із глини з деякою домішкою шамоту та значною — дрібного піску і мав рівну гладку поверхню коричневого кольору. Випал слабкий (рис. 1, 3). Близькими аналогіями для посудини є зразки горщиків з другого ріпнівського керамічного комплексу¹⁰ і з першого періоду існування Пліснеська¹¹. Другий уламок вінець (рис. 1, 4) належав ліпному горщику, виготовленому з глини зі значною домішкою жорстви, його поверхня темно-коричневого кольору, випал слабкий. Вінця відхилені злегка назовні, з косо зрізаним краєм. Бочок горщика орнаментований під шийкою п'ятьма паралельними лініями, а нижче — подвійною хвилястою лінією. Форма вінця, склад тіста, орнаментация, а також неякісне виготовлення вказують на архаїчність посудин цього типу. Можливо, вони датуються VIII—IX ст. Найближчі аналогії горщикам невідомі.

4. Церковне розташоване за 1 км на захід від с. Липа біля північного схилу Збитинського плато, над яром, який тягнеться в бік Мирогощі. На його поверхні в радіусі 20 м і в обривах яру зібрано кілька канадцять уламків древньоруської кераміки. Серед них привертають увагу три уламки вінця гончарних опуклобоких горщиків з домішкою шамоту та дрібного піску в тісті. Поверхня їх гладка, ясно-коричневого та темно-коричневого кольору, випал міцний. Вінця відігнуті назовні, тригранно-формовані, з манжетами різних нахилів. Посудини були орнаментовані заглибленими паралельними лініями на плічках (рис. 1, 1, 2, 4). Горщики з аналогічними вінцями були виявлені в урочищах Забережжя і Залужжя коло цього ж села і зберігаються зараз у фондах краєзнавчого музею в Дубні. Найближчі аналогії вони мають в горщиках четвертого ріпнівського комплексу¹² і в кераміці з Пліснеська, котрі датуються X—XI ст.¹³.

Виявлення в названих пунктах пам'яток древньої Русі доповнює археологічну карту Волині.

В. С. ТЕРСКИЙ

НОВЫЕ МАТЕРИАЛЫ К АРХЕОЛОГИЧЕСКОЙ КАРТЕ ВОЛИНИ

Резюме

На территории Ровенской области обнаружены ранее неизвестные местонахождения древнерусских поселений у сел Грабов и Золотиев, Клеванского района, и два у с. Липа, Дубновского района.

¹⁰ В. В. Ауліх, Основні результати археологічного дослідження древньоруського селища в с. Ріпнів, Львівської обл., Дисертаційний збірник, К., 1958, стор. 34, табл. I, 6—9.

¹¹ М. П. Кучера, вказ. праця, стор. 46, рис. 19, 1.

¹² В. В. Ауліх, вказ. праця, стор. 38, табл. II, 6—8.

¹³ М. П. Кучера, вказ. праця, стор. 46, рис. 19, 2.